

PORONHOITOALUEEN PETOVAHINKOJEN HALLINTASUUNNITELMA

Poronhoitoalueen petovahinkojen hallintasuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden tavoitteena on saattaa poronhoitoalueen petomäärät pysyvästi tasolle, jolla **poronhoitajien perustuslaillinen oikeus omaisuuteen turvataan ja oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla toteutuu.**

Nykyinen petojen aiheuttama porovahinkojen määrä ei ole hyväksyttävä. 2000-luvun petovahinkotasoa ei tule asettaa petovahinkojen tavoitetasoksi. Poronhoitoalueen petomäärä tulee saada laskemaan vuoden 1995 tasolle (karhu 170, ahma 70, ilves 45 yksilöä), jotta poroelinkeinoon tuottavuus saadaan palautettua.

Kiireellisesti toteutettavat toimenpiteet

1. **Ahmavahinkojen vähentämiseksi ahmojen poistamiseen tulee myöntää vahinkoperusteisia poikkeuslupia mahdollisimman pian.**
2. **Karhujen poikkeuslupia tulee myöntää ennaltaehkäisevin perustein vasonta-alueille.**

Luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdassa ei edellytetä, että olisi odotettava erityisen merkittävän vahingon tapahtumista ennen poikkeustoimenpiteisiin ryhtymistä.

Poikkeuslupien myöntöperusteeksi tulee hyväksyä myös petojen haavoittamat porot, merkittävästi alentunut vasatuotto sekä petojen häirinnän seurauksena liian aikaisin syntyneet vasat. Poikkeuslupa tulisi myöntää pikaisesti silloin, kun on ilmeistä ja perusteltu syy olettaa, että peto tulee aiheuttamaan porovahinkoja, esimerkiksi vasotusaitauksen sisällä ollessaan (vrt. Jaktförordning (1987:905) 28§).

Ruotsissa tehdyn tutkimuksen mukaan vasonta-alueella liikkuva karhu tappaa keskimäärin 11 vasaa viisi viikkoisena vasonta-aikana (1.5.–9.6). (Karlsson ym. 2013: Björnpredation på ren och potentiella effekter av tre förebyggande åtgärder. Ett samarbetsprojekt mellan Viltskadecenter, Skandinaviska björnprojektet, Udtja skogssameby och Gällivare skogssameby. – Rapport från Viltskadecenter 2012:6, 56 s.)

3. Valtion tulee osallistua vahinkoa aiheuttavien petojen poistoon.

Viranomaisten roolia kannanhoitosuunnitelmien vastuullisina toimeenpanijoina tulee vahvistaa. Maa- ja metsätalousministeriön tulee kehittää alaisensa hallinnon maastossa toimivan henkilöstön toimenkuvia lisäämällä niihin velvoite auttaa poronhoitajia petojen poikkeuslupaperusteisessa poistoissa silloin, kun poronhoitajat pyytävät apua. Säädösten tulee olla avun mahdollistavia, ei kieltäviä. Vahinkoa aiheuttavan pedon poistokulut tulee korvata poronhoitajille.

4. Valtion talousarvioon tulee varata vuosittain riittävä määräraha poronhoitajille suoritettavien petokorvausten maksuun. Korvaukset on ehdottomasti maksettava täysimääräisinä ja vähintään kaksi kertaa vuodessa.

5. Haaskakuvaus tulee kieltää poronhoitoalueella, sillä haaskakuvaustoiminta aiheuttaa luonnottomia petotihentymiä porolaidunalueille.

Kannanhoitosuunnitelmissa tulee ottaa huomioon petopoliitiikan taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten hallinta.

6. Biologisten tavoitteiden lisäksi kannanhoitosuunnitelmien tulee ottaa huomioon poronhoitoalueen erityisolot niin, että petotihentymien muodostuminen poronhoitoalueelle estetään.

7. Ahman, suden, karhun ja ilveksen kannanhoitosuunnitelmissa tulee sallia kannanhoidollinen metsästys ja poikkeuslupa-perusteiset poistot.

8. Kannanhoitosuunnitelmien tulee velvoittaa ja ohjata vahvasti viranomaistoimintaa.

Viranomaisten ja poronhoitajien käytännön yhteistyötä tulee rakentaa

9. Sisäministeriön tulosvastuussa tulee ottaa huomioon poliisin, rajavartijoiden ja poronhoitajien tiedonvaihtoa ja poikkeuslupaperusteisia poistoja koskevan yhteistyön kehittäminen.

10. Poronhoitoalueella tulee pilotoida uudenlaisia malleja julkisen ja yksityisen sektorin yhteistoiminnalle suurpetokonfliktin ratkaisemiseksi, erityisesti petomäärien hallinnassa sekä vahinkoja aiheuttavien petojen poistamisessa. Pilotoinnista saatujen kokemusten perusteella toteutettavista uusista toimintatavoista tulee laatia yhteinen ohjesääntö.

11. Paikallistason vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi poronhoidolle tulee osoittaa edustus alueellisessa riistaneuvostossa.

Poikkeuslupiin liittyvä lainsäädäntö tulee päivittää

12. Lainsäädäntöä tulee uudistaa niin, että poikkeuslupa sisältää jatkossa luvan hakijalle kuntarajoista riippumattoman metsästysoikeuden sekä maastoliikenneoikeuden koko poikkeuslupa-alueella.
13. Karhun ja ilveksen kannanhoidollinen pyynti tulee saattaa tasolle, jolla vahinkoperusteisia lupia tarvitsee myöntää mahdollisimman vähän.
 - Ilveksen vahinkoperusteisten lupien vähentäminen edellyttää poronhoitoalueella sallittavaa ilveksen kiintiömetsästystä. Kannanhoidollinen metsästysoikeus ei saa olla esteenä poikkeuslupien myöntämiselle.
 - Poronhoitoalueen karhunmetsästysoikeus tulee voida aloittaa 1.8.
14. Vahinkoperusteisia poikkeuslupia tulee voida myöntää luonnonsuojelualueille ja niiden läheisyyteen.
15. Poikkeuslupamaksut tulee poistaa.

Riistavahinkolainsäädäntö tulee päivittää

16. Riistavahinkolainsäädännön seurantaan tulee perustaa pysyvä seurantatyöryhmä.
17. Vasahävikkikorvaus tulee maksaa 1.6.–31.8. väliseltä ajalta.
18. Vasahävikkikorvauksen aikana myös löydetyt petojen tappamat vasat tulee korvata.
19. Petojen aiheuttama kesäaikainen aikuisten porojen löytymätön hävikki tulee korvata.
20. Poronhoitoalueen ulkopuolella ja naapurimaissa tapahtuvat porovahingot tulee korvata.
21. Korvattavien vahinkojen 170 € korvauskynnys tulee poistaa.
22. Riistavahinkolain uudistamisen jälkeen tulee laatia hallinnollinen opas, jolla lain soveltamiskäytännöt yhtenäistetään koko poronhoitoalueella.
23. Petojen poistoon osallistuvien poronhoitajien kulut tulee korvata.

Elinkeinoon taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys tulee palauttaa koko poronhoitoalueelle

24. Petovahinkoalueilla tulee ottaa käyttöön väliaikainen porotalouden jatkuvuuden turvaava taloudellinen tuki, jolla
 1. tuetaan petojen tappamien porojen etsintää;
 2. tuetaan porojen pannoittamista, ja
 3. tuetaan siitosvasojen ostoakunnes petovahinkomäärät vähenevät ja teurasmäärät ja vasaprocentit nousevat.
25. Porotalouden kannattavuuden parantamiseksi porotaloudelle maksettava eläinakohtainen tuki tulee nostaa nykyisestä 28,50 € Euroopan komission hyväksymälle tasolle 36 €/eloporo.
26. Suurista petovahingoista kärsivien poronhoitajien eläinakohtaisen tuen piiriin pääsemisen alaraja tulee laskea 80 porosta 50 poroon.
27. Poronhoitajille tulee luoda kriisiapujärjestelmä.
28. Suurista teurastulonmenetyksistä kärsiviä poronhoitajia tulee tukityöllistää. Työkohteita voivat olla mm. valtion maastotyöt ja käytöstä poistuneiden aitamateriaalien kerääminen pois maastosta.
29. Suurimpia sallittuja porolukumääriä ei tule muuttaa nykyisen peto-ongelman vallitessa.
30. Petovahinkojen aiheuttamista aluetaloudellisista menetyksistä tulee tehdä selvitys, jossa huomioidaan koko arvoketju.

Poronhoitoalueen ahma-, karhu-, ilves- ja susimäärät tulee selvittää pikaisesti

31. Uudessa luonnonvarakeskuksessa suurpetotutkimukselle tulee osoittaa riittävät resurssit ja tulostavasti yksikkö.
32. Jokaiselle suurpetolajille tulee määrätä vastuututkija.
33. Luonnonvarakeskuksen tulostavasti yksikön tulee ilmoittaa petojen seuranta- ja tiedot alueen poroisännälle viiveettä.

34. TASSU-järjestelmän tulee olla kaikille avoin, jotta havaintojen ilmoitusaktiivisuus saadaan kasvamaan ja seuranta toimivaksi. Poronhoitajien koulutusta TASSU -järjestelmän aktiiviseen käyttämiseen tulee jatkaa.
35. Kaikki luonnossa liikkuvat valtion palveluksessa olevat henkilöt tulee velvoittaa ilmoittamaan jokainen petohavainto reaaliajassa TASSU -järjestelmään. Viranomaistyön yhteydessä tehdyt petohavainnot ja petovahingot ilmoitetaan erikseen alueen poroisännälle.
36. Haaskakuvausyritykset tulee velvoittaa ilmoittamaan haaskoilla käyvät suurpedot TASSU-järjestelmän tietokantaan.
37. Suurpetotutkimuksen resursseja tulee lisätä ja kohdentaa poronhoitoalueen suurpetomäärien ja vaikutusten selvittämiseen.

Ensisijaisesti tutkittavia aiheita ovat:

- 1) Petojen liikkuminen Suomen rajojen yli poronhoitoalueella
- 2) Petojen yksilöllinen ravinnontarve ja ravinnonvalinta sekä poroon kohdistuva tappotahti Suomen poronhoitoalueella
- 3) Petojen aiheuttamat kustannukset paliskunnille ja poronhoitajille
- 4) Petojen vaikutus vasojen ja raavaiden porojen hävikkiin
- 5) Petojen aiheuttamien vahinkojen kokonaistaloudelliset vaikutukset, esimerkiksi kuinka suuri kokonaistaloudellinen merkitys petovahingoilla on poronlihan elintarvikeketjussa
- 6) Kuinka suuri on tähän mennessä menetetyt poropääoman ja poron jalostustyön arvo, ja kuinka menetykset tulee kompensoida
- 7) Vertaileva selvitys Suomen, Ruotsin ja Norjan petojen korvausjärjestelmistä, petojen laskentamenetelmistä, petovahinkojen etsimis- ja estämistyöstä sekä petojen poistomenetelmistä
- 8) Tässä selvityksessä esitettyjen toimenpiteiden kustannukset valtioille

Hallintasuunnitelman toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta

38. Hallintasuunnitelman vaikuttavuutta ja tavoitteiden saavuttamista tulee seurata eri indikaattorein. Poronhoitoalueella indikaattorina tulee käyttää petojen yksilölaskennan lisäksi todennettuja porovahinkoja, teurasmääriä ja vasaprosentteja.

